Халқ зиёлилари рўзномаси

Маърифат

معرفت

MARIFAT

1931 йил 4 июлдан чиқа бошлаган

1993 ЙИЛ 24 АПРЕЛЬ, ШАНБА

№ 28 (6539). Баҳоси 5 сўм.

ҲАФТАНИНГ МУҲИМ ВОҚЕАЛАРИ

ИСТИҚБОЛ ЙЎЛИ ОЛҒА БОРИШДИР

Ўзбекистон ўз истиқлол ва тараққиёт йўлидан дадил одимламоқда. Мустақил Республикамиз раҳбариятининг тутаётган барқарор ички ва ташқи сиёсатини мамлакатимиз меҳнат аҳлигина эмас, балки жаҳондаги кўплаб давлатларнинг нуфузли сиёсатдонлари, ишбилармонлари эътироф этмоқдалар ва қўллаб-қувватламоқдалар. Буни Ўзбекистоннинг халқаро алоқалари мустаҳкамланишида, айниқса, жаҳондаги кўплаб давлатлар билан иқтисодий, маданий, дўстона алоқаларнинг кенг йўлга қўйилаётганлигида, Ватанимизда янги-янги қўшма корхоналарнинг ишга туширилаётганлигида, чет эллардан Ўзбекистонга нуфузли делегациялар келиб, республика раҳбарлари билан олиб бораётган музокараларда ва эришилган битимларда ҳам яққол кўриш мумкин. Бу борада ўтган ҳафтада ҳам тарихий аҳамиятга молик муҳим воқеалар бўлиб ўтди.

Беларусь Республикаси пойтахти Минскда Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги қатнашчилари бўлган мамлакатлар бошлиқларининг учрашувида сиёсий, иқтисодий, маданий алоқаларга доир бир қатор масалалар кўриб чиқилди. МДҲ мамлакатлараро ҳамкорликнинг энг мақбул ва энг маданий шакли эканлиги таъкидланди. Россиядаги шу йил 25 апрелда ўтказиладиган референдум натижалари эҳтимол МДҲ тақдирига ҳам таъсир этиши мумкинлиги қайд этилди.

Учрашув қатнашчилари баёнотларида кўпчиликни ҳайратга солган фикрлар ҳам айтилди. Қозоғистон Президенти Нурсултон Назарбоевнинг собиқ иттифоқни қайтадан тиклаш тўғрисидаги, Украина Президенти Леонид Кравчукнинг ягона банклараро воситани вужудга келтириш ва МДҲнинг ягона валютасига ўтиш зарурлиги ҳақидаги сўзлари ана шулар жумласидандир. Беларусь Олий Кенгаши Раиси Станислав Шушкевич эса ягона божхона қоидалари, ягона банк тизими бўлмаса, иш юришмаслигини қайд этади.

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг учрашув якунлари бўйича матбуот конференциясида журналистларнинг кўпдан-кўп саволларига берган жавобларида ҳам, Ўзбекистон Миллий Ахборот агентлиги мухбири билан якка суҳбатида ҳам Минскдаги урашув моҳияти, сиёсий, иқтисодий муносабатлар, мустақил Ўзбекистоннинг ўз тараққиёт йўлининг қатъийлиги аниқравшан ифодалаб берилди.

Минскдаги учрашув зарур эди, — деб таъкидлади Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримов. — Гарчи унда бирорта ҳужжат имзоланмаган бўлса-да, ҳамдўстликнинг келажагига тааллуқли муҳим қарорлар қабул қилинди...

«Менинг фикримни билмоқчи бўлсангиз, — дейди Ислом Каримов, — ҳамдўстликдаги баъзи раҳбарларнинг мушкул аҳволга тушиб қолинганлиги, эски тузумга қайтиш зарурлиги ҳақидаги фикрлари — бўлмаган гап! Ўзбекистон яна тоталитар тузумга қайтиш учун мустақилликка эришгани йўқ. Мустақилликка эришилган вақтдан бери ҳеч нарсага эришилмади, деб ҳисоблаётган кишиларнинг фикрига мутлақо қўшилмайман. Миллатнинг маънавий тикланиши-чи, миллатлараро тотувлик-чи, қадимий маданиятнинг, тилнинг ривожланаётгани-чи? Булар нима, ютуқ эмасми?.. Ҳамма нарсани нуқул моддий қадриятларга олиб бориб тақаш ярамайди. Ҳар бир маърифатли кишининг ҳаётида маънавийлик муҳим ўрин тутади».

Мустақил Ўзбекистон Республикаси эришаётган ютуқларга жаҳондаги бир қатор мамлакатлар йирик иқтисодчиларининг эътибори ҳам қаратилмоқда. Жаҳоннинг энг йирик халқаро ташкилотлари ҳамда 30 та мамлакат миллий компаниялари, фирмалари ва банклари раҳбарлари 20 апрелда Тошкентга келганликлари ҳамда бу ерда умумжаҳон иқтисодий анжумани мажлисининг ўтказилиши ҳам бунинг яққол далилидир. Мажлисни умумжаҳон иқтисодий анжумани президенти Клаус Шваб очди. Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов мажлисда сўзга чиқиб, мамлакатимиздаги иқтисодий, сиёсий ислоҳотлар, республиканинг ўзига хос ривожланиш йўли ҳақида батафсил гапириб берди.

Ҳа, чет эл иқтисодчилари, ишбилармонлари Ўзбекистон тараққиётига қизиқиш, манфаатдорлик ва ишонч билан қарамоқдалар. Умумжаҳон иқтисодий анжумани президенти Клаус Шваб таъкидлаганидек, Ўзбекистон яқин 10—15 йил ичида жаҳоннинг энг ривожланган мамлакатлари қаторига чиқиши мумкин. Йирик мутахассис ва таниқли жамоат арбобининг умидбахш сўзлари мамлакатимиз ҳар бир фуқаросига қувонч бахш этади, келажакка ишонч билан қараш асосини мустаҳкамлайди.

Серқуёш республикамизга Венгрия ҳукумат делегациясининг, Туркия ва Япония ишбилармонларининг ташрифи ҳам иқтисодий алоқаларни кенгайтиришнинг муҳим омили бўлди, деб айтиш мумкин.

Умуман, мамлакатимизнинг чет давлатлар билан ҳар томонлама алоқаларининг кенгайиб бораётганлиги Мустақил Ўзбекистон танлаган йўли жаҳонда тўла эътироф этилаётганлигининг, бу мустақиллик йўлидан мамлакатимиз ҳеч қачон ортга қайтмаслигининг, ўз истиқболи сари дадил бораётганининг далолатидир.

МИРЗО УЛУҒБЕК ЮБИЛЕЙИ ОЛДИДАН

Ўзбекистон Республикасининг Вазирлар маҳкамаси келгуси йилда ўрта асрларнинг буюк олими Муҳаммад Тарағай Улуғбекнинг 600 йиллик юбилейини ўтказиш ҳақида қарор қабул қилди.

Вазирлар маҳкамаси қабул этган қарорда юбилей тадбирларини тайёрловчи Республика ташкилот комитетининг таркиби тасдиқланди. Унга Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири А. Муталов бошчилик қилади. Бу комитетга ўн кун муддат ичида Мирзо Улуғбек юбилейини тайёрлаш ва ўтказиш тадбирлари режасини ишлаб чиқиб, тасдиқлаш топширилди.

Республика Вазирлар маҳкамасининг қарори баёни ва Мирзо Улуғбекнинг 600 йиллиги шарафига юбилей тадбирларини тайёрлаш ва ўтказиш республика ташкилот комитетининг таркиби газетанинг навбатдаги сонида эълон қилинади.

Ўзбекистон Республикаси президенти И. А. КАРИМОВга

Қадрли Ислом АБДУҒАНИЕВИЧ!

Сиз, азиз ва муҳтарам йўлбошчимиз, раҳнамомиз сифатида халқимизнинг тинчлиги ва осойишталигини, фаровонлигини таъминлаш йўлида ғоят улуғ тарихий ишларни амалга оширяпсиз. Айниқса, ёш авлод таълим-тарбияси, иқтидорли ёшларни авайлаб-асраб камолга етказиш борасидаги хизматларингиз беқиёсдир. Биз буни дилдан ҳис қиляпмиз ва Сизга чуқур миннатдорлик изҳор этамиз.

Мактаб ўқувчиларининг бу йилги Республика фанлар олимпиадаси ҳамда иқтидорли болаларнинг Республика слёти бизнинг ҳаётимизда чуқур из қолдирди. Чунки хоразмлик 12 ўқувчи фан синовларининг ғолиблари қаторидан ўрин эгаллади. Улардан битказувчи синфда таълим олаётган 8 нафар йигит-қиз Республикадаги турли олий ўқув юртларига имтиҳонсиз қабул қилиниш ҳуқуқини қўлга киритди.

Иқтидорли болалар слётидаги танловларда эса 16 ғолиблик ўрнидан 11 тасини вилоятимиз ёшлари эгаллади.

Бизнинг муваффақиятларимиз, даставвал, Республикамизда бевосита Сизнинг раҳбарлигингизда ёшларга кўрсатилаётган ғамхўрликлар, биз учун яратиб берилган имкониятлар, қолаверса, устоз-мураббийларимиз туфайли эканини чуқур ҳис этмоқдамиз.

Биз, шунингдек, жонажон Ўзбекистонимизда, шу жумладан, вилоятимизда билимдон ва зиёли чет тилларни мукаммал билувчи мутахассисларга эҳтиёж катта эканини, махсус дастурлар билан бошқариладиган мураккаб дастгоҳларда ишлаш, илмий кашфиётлар яратиш, фан ютуқларини ишлаб чиқаришга татбиқ қилиш яқин келгусида бизнинг зиммамизга тушишини англаб турибмиз.

Шу сабабли Сиз, қадрли Президентимизнинг, устозларимиз ва ота-оналаримизнинг ишончларини оқлашга, умидларга муносиб инсонлар бўлиб етишишига ҳамиша астойдил ҳаракат қилаверамиз.

Мустақил Ўзбекистонимизнинг шону шавкатини баланд кўтаришдек улуғвор ишга бутун қалбимиз билан интиламиз.

Сизга халқимиз, ёшларимизнинг бахт-саодати йўлидаги улуғвор ишларингизда сиҳат-саломатлик, улкан зафарлар тилаб қоламиз.

РЕСПУБЛИКА ФАНЛАР ОЛИМПИАДАСИ ҲАМДА ИҚТИДОРЛИ БОЛАЛАР РЕСПУБЛИКА СЛЕТИ ҒОЛИБЛАРИНИНГ ХОРАЗМ ВИЛОЯТ ҲОКИМЛИГИДА ЎТКАЗИЛГАН УЧРАШУВИ ИШТИРОКЧИЛАРИ.

Тошкент шаҳар А. Икромов туманидаги 106-ўрта мактабнинг кимё ва биология ўқитувчиси Рихсихон Ерматова чорак асрдан буён ўқувчи ёшларга таълим-тарбия бериб келмоқда. У ҳар бир машғулотни кўргазмали қуроллар ёрдамида қизиқарли қилиб ўтказади.

Суратда: Р. Ерматова 8-«А» синф ўқувчиси билан кимё фанидан тажриба ўтказяпти.

У. Қўшвоқов сурати.

МУАЛЛИМ ҲИММАТИ

Рисолат Жуманазарованинг ўзбек тили ва адабиёти ўқитувчиси бўлиб иш бошлаганига бор-йўғи уч йил бўлди. Шу қисқа муддат ичида Рисолат ўзининг талабчанлиги ва билимдонлиги билан жамоа аъзолари назарига тушди. Мактабда ўқувчиларнинг она тили ва адабиёт фанига бўлган қизиқиши орта бошлади. Изланувчан муаллима йил бошидан бошлаб ўзи дарс бераётган 6—7-синфларда олинаётган ёзма синов ишларида юқори натижага эришмоқда. Қандай қилиб дейсизми? Бунинг йўли оддий!

Рисолат ойлик маошининг 100—200 сўмига болаларбоп, қизиқарли китоблар сотиб олиб, дарслардан фақат аъло баҳо олаётган, ёзма ишларни бехато ёзаётган ўқувчиларга совға сифатида тарқата бошлади. Бу янгилик ўқувчилар ўртасида қизиқиш уйғотди. Фақат аъло баҳога ўқиётган ўқувчиларнинг сони кескин ошди. Бобур Бойқобилов, Шерзод Раҳимов, Зилола Келданова, Нурбек Шарипов каби ўқувчиларнинг бисотида муаллима совға қилган китобчаларнинг сони бир нечтага етди.

Ў. ҚОБИЛ.
Қамаши туманидаги 42-ўрта мактаб.

Таҳририятга хат

ИККИ ХЎЖАЛИК—ИККИ МАНЗАРА

ЯНГИ МАКТАБДА ЯНГИ РЕЖАЛАР

Оталиқ ташкилоти — «Ўзбекистон» жамоа хўжалиги (раис Шоназар Жуманиёзов) олий ҳиммат кўрсатиб, мактабимиз қурилишини 1990 йилда ўз маблағи ҳисобидан бошлаган эди. Мактаб қурилишида жамоа хўжалиги бинокорлар бригадаси (бошлиғи Озод Раҳимов), аъзолари — моҳир усталар Одамбой Жуманиёзов, Райимбой Юсупов, Йўлдош Самандаров, Болтабой Авезовлар, айниқса, жонбозлик кўрсатиб меҳнат қилишди. Албатта, ўқитувчилар ҳам қўл қовуштириб турганлари йўқ. Отабек Нафасов, Райимбой Хўжаниёзов, Қадамбой Авезов, Дилбар Саидова, Гулоро Машарипова, Бектурди Хўжаниёзов ва бошқалар ром ва эшикларни, синфхона ва йўлак полларини бўяшда фаол иштирок қилишди.

Натижада 1992 йил 1 сентябрь — Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг бир йиллик шодиёнаси ўтган қутлуғ кунда мактабимизнинг тантанали очилиш маросими бўлиб ўтди. Унда вилоят ҳокимининг ўринбосари Ботир Ёқубов, туман ҳокими Шоназар Жабборов, туман халқ таълими бўлимининг мудири Наримон Асқаров, бошқа раҳбар ходимлар, қишлоқ аҳолиси, ота-оналар, ўқитувчи ва ўқувчилар қатнашдилар. Ўша кун биз учун қўшалоқ байрамга айланиб кетганди. Янгидан очилган мактабимизга ўзбек халқининг шонли фарзанди, атоқли давлат арбоби ва ёзувчи Шароф Рашидов номи берилди.

Шуни алоҳида таъкидлашни истардимки, мактабимизни зарур жиҳозлар билан таъминлашга туман ҳокимияти ва халқ таълими бўлими катта ёрдам берди. Бир миллион сўмдан ортиқ маблағ ҳисобига зарур жиҳозлар олинди. Ҳозир илм масканимизда ўн фан кабинети мавжуд.

Ўқув йили бошида ўтказилган педагогика кенгаши йиғилишида муаллимларимиз «Янги мактабда янгича ишлаймиз!», деб аҳд қилишди ва мактабни илғор илм даргоҳига айлантиришга бел боғладилар. Уларнинг таълим-тарбия жараёнидаги бугунги фаолиятлари ваъдаларига мувофиқ бўлаётир, деб айтиш мумкин.

Яна бир эътиборга сазовор далил. Жамоа хўжалиги мактабимизга ажратиб берган ер участкасида боғ барпо этишга киришдик. Шунингдек, синфхоналарда ҳар хил гулларни кўпайтириб, мактабимиз атрофини ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш орқали атроф-муҳитнинг экологик жиҳатдан мусаффо бўлишига интилмоқдамиз.

Келгуси ўқув йилида эса иссиқхона қуриш ва ёрдамчи хўжалик ташкил қилиб, чорва моллари боқишни йўлга қўймоқчимиз. Тушган даромаддан аълочи ўқувчиларимизга стипендиялар тайин қилиш ҳақида ҳам ўйлаяпмиз. Хуллас, режаларимиз кўп, ниятларимиз эзгудир!

Раҳмон РАҲМОНОВ,
Хоразм вилояти Янгиариқ туманидаги Шароф Рашидов номидаги мактаб директори.

ЭСКИ МАКТАБДА ЭСКИ ТАШВИШЛАР

Билим масканимиз «Меҳнатобод» ижара хўжалиги марказида жойлашган. 1957 йилда хом ғиштдан қурилган. Бугунги кунда 51 нафар педагог 534 нафар ўқувчига таълим-тарбия бериб келаётир.

Мактаб яроқсиз ҳолга келиб қолгани сабабли 1983 йилда 778 ўринли, 1986 йилда 834 ўринли ва, ниҳоят, 1990 йилда 422 ўқувчига мўлжалланган янги бино учун лойиҳа ҳужжатлари тайёрланди. Сўнгги лойиҳа бўйича мактаб қурилиши режага киритилди. 1991 йилда 247 қурилиш ташкилоти ишчилари томонидан мактаб пойдевори учун хандақлар қазилди, 40 минг сўмликдан ортиқ бетон ишлари бажарилди.

Минг афсуслар бўлсинки, шундан кейин хўжалик директори Саиднаби Жалолов кўрсатмасига кўра қурилиш тўхтатиб қўйилди. Энди мактаб ўрнида ўша қурилиш ташкилоти томонидан мева-сабзавот сақлайдиган совутгич омбор қурилмоқда. Бу ишлар учун 200 минг сўмдан кўпроқ маблағ сарфланди.

Шу йилнинг 5—7 февраль кунлари тинимсиз ёмғир ёғиб турганлиги сабабли мактабнинг орқа деворлари узунасига ёрилиб кетди. Тегишли жойларга мурожаат қилдик. 12 февраль куни Чироқчи туман СЭС ходимлари вазиятни кўришиб, мактабни ёпиб қўйишди. 5—11-синф ўқувчилари ўн кун дарсга қатнай олмадилар. Қанча югуришлардан сўнг бир йилдан буён ишлатилмай, харобага айланиб ётган 90 ўринли болалар боғчасининг икки биносини олишга муваффақ бўлдик. Болалар боғчасининг катта хоналарини эски мактабдан келтирилган тахталар билан иккига ажратиб, амал-тақал қилиб таъмирлаб, кўчиб ўтдик ва 22 февраль куни номигагина ўқишни бошладик. Икки сменада дарс ўтаётганимизга қарамай синф хоналари етишмайди, электр чироқлари ёнмайди, синфдан ташқари ишлар ва тарбиявий соат дарсларини ўтиш учун, умуман, имконият йўқ.

Шу мактабнинг собиқ ўқувчиси, хўжалик раҳбари Саиднаби Жалоловга қилган мурожаатларимиз мутлақо эътиборсиз қолаётир. Чироқчи туман ҳокими Р. Норбўтаев эса дардимиздан воқиф бўлса-да, бу жиддий масалани ҳал қилиш, келажак авлод таълим-тарбиясини йўлга қўйишда зиммасига Ўзбекистон Президенти юклаган ҳокимият кучидан фойдаланиш ўрнига ўзини четга олаётир.

Ўйлаб-ўйлаб «Маърифат» газетасига мурожаат қилишдан бошқа иложимиз қолмади. Зора, газета аралашуви билан оғир аҳволимиз жумҳурият жонкуяр жамоатчилигига маълум бўлса, раҳбар ташкилотларимиз ёрдам қўлларини чўзишса!

Очилхон САИДОВ,
Қашқадарё вилояти Чироқчи туманидаги Т. Расулов номидаги мактаб директори.

ТАҲРИРИЯТДАН:

Ҳурматли газетхонлар! Мана, мазмунан бир-бирига мутлақо зид икки хат билан танишиб чиқдингиз. Бирини кўриб қозоним ёғ, бирини кўриб бағрим доғ, деганларидек икки хат кўнглингизда икки хил кайфият уйғотганлигига аминмиз.

Дарҳақиқат, биринчи хатни ўқиб, ўз ҳисобидан мактаб қуриб, боғроғ учун ер участкаси ажратиб берган хўжалик раҳбари Шоназар Жуманиёзовга чин дилдан тасанно лар айтасиз. Мактабни зарур жиҳозлар билан таъминлашдек ишга 1 миллион сўмдан зиёд маблағ сарф этиб, таълим-тарбия ишларига бош-қош бўлган Янгиариқ тумани ҳокимияти, халқ таълими бўлими раҳбарларининг ўз ишларига масъулияти, ёш авлодга эътиборидан мамнун бўласиз. Бундай эътибордан руҳланиб, янги мактабда янгича ишлашга аҳд қилган заҳматкаш муаллимларнинг таълим-тарбия ишларини яхшилашга қаратилган саъй-ҳаракатлари ижобий самаралар беришига кўнглингизда ишонч уйғонади.

Иккинчи мактуб эса кишини жиддий ўйлантириб қўяди. Биринчи бўлиб хаёлингизга Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ўн биринчи сессиясида сўзлаган нутқидаги қуйидаги фикрлар келади:

«Биз учун тарихий, маданий, умуман, маънавий қадриятлар, халқимизнинг руҳини баланд сақлаш, ёш авлодни тарбиялаш энг асосий вазифа бўлиб қолиши керак ва бу соҳалар ҳисобидан маблағларни тежай олмаймиз. Ҳозирги мураккаб даврда бу тармоқларни қатъий қўллаб-қувватлаш, шу соҳаларда ишлаётган кишилар меҳнатини муносиб баҳолаш, уларни ижтимоий жиҳатдан пухта ҳимоя қилиш, моддий имкониятларини намоён этиш учун шарт-шароитларни вужудга келтириш зарур».

Ҳа, ҳукуматимиз ёш авлодни тарбиялаш эҳтиёжларига имконият доирасида маблағ ажратмоқда. Лекин ҳозирги иқтисодий мураккаб шароитда бу етарли эмас. Шунинг учун ҳам давлатимиз томонидан жойларда хўжалик юритишда иқтисодий имкониятлардан фойдаланишда эркинликлар берилган. Эл дардини ўз дарди деб билаётган кўплаб раҳбарлар ана шу имкониятлардан оқилона фойдаланмоқдалар.

Албатта, биз юқоридаги ташвишли хат сабаб Чироқчи туман ҳокими Р. Норбўтаев, «Меҳнатобод» хўжалиги раҳбари С. Жалоловни эл учун қайғурмаётган раҳбарлар сирасига киритиш фикридан йироқмиз. Балки улар мактаб ўрнига мева ва сабзавотлар омбори қуришни зарурроқ деб билишар. Эҳтимол, ёш авлоднинг маънавий камолотига билимдан кўра витаминга бой маҳсулотларнинг таъсири муҳимроқдир. Бунинг устига даромадни халқнинг қандай эҳтиёжларига сарфлаш хўжалик раҳбари, бошқарув аъзоларининг иши эканлиги ҳам рост. Лекин шуни унутмаслик керакки, донишмандлар айтганидек, халқ учун нондан сўнг энг муҳими мактабдир. Мактабга муносабатда ҳар қандай раҳбарнинг маънавий қиёфаси намоён бўлади. Мактабга эътибор — келажакка эътибор, эл болаларига ғамхўрлик, кишининг ўз фарзандига ҳам кўрсатган меҳр-мурувватидир.

Яна бир ташвишли ҳол. Бир мактаб ўн кун ёпилиб қолса-ю, мактаб тақдирига бевосита масъул кишилар — Чироқчи туман халқ таълими бўлими, Қашқадарё вилоят халқ таълими бошқармаси бундай фавқулодда ҳодисадан бехабар қолишса!? Улар мактаб директорини чақиртириб, ҳеч бўлмаганда аҳволинг қалай, деб сўрашмаса, лозим бўлганда хўжалик раҳбарига учрашиб, кўнглига қўл солиб кўришмаса?..

Ва, ниҳоят, сўнггиси. Юқорида келтирганимиз икки хил манзара жумҳуриятимиз бошқа вилоятлари ижтимоий ҳаётида ҳам ягона ҳодисалар эмас. Таҳририятимизга келаётган хатлар шундан далолат бериб турибди. Ниятимиз — шояд биринчи мазмундаги хатлар кўпроқ бўлса-ю, иккинчи тоифа хатлар ёзилишига эҳтиёж бўлмаса. Шояд барча даражадаги мутасадди ташкилотлар ўсиб келаётган авлод тафаккурини шакллантирувчи ягона билим ўчоғи, устахонаси бўлган мактабларимизга чинакам маънода юз бурсалар. Зотан, мактаб иморатига қўйилган ҳар бир ғишт мустақил Ўзбекистон истиқболи пойдеворининг заминидир!

Ҳа, Ватанимиз келажагининг тақдири бугунги мактабдадир!

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ «ТАЪЛИМ ТЎҒРИСИДА»ГИ ҚОНУНГА МУВОФИҚ МАЖБУРИЙ ТАЯНЧ МАКТАБНИНГ (5—9-СИНФЛАР) ЎҚУВ РЕЖАСИНИ ИШЛАБ ЧИҚДИ. ҚУЙИДА УМУМТАЪЛИМ МАКТАБЛАРИГА 1993/94 ЎҚУВ ЙИЛИ УЧУН ТАЯНЧ МАКТАБНИНГ 5-СИНФИ ВА 1—4, 6—11-СИНФЛАРГА МЎЛЖАЛЛАНГАН 12 ТУРДАГИ ЎҚУВ РЕЖАНИ ФОЙДАЛАНИШ УЧУН ҲАВОЛА ҚИЛМОҚДА.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БАРЧА УМУМТАЪЛИМ МАКТАБЛАРИНИНГ 5-СИНФЛАРИ УЧУН 1993-94 ЎҚУВ ЙИЛИГА МЎЛЖАЛЛАНГАН (ЯГОНА) (ТАЯНЧ)

ЎҚУВ РЕЖАСИ

Ўқув фанлари	Ажратилган дарс соатлари
I. Давлат компоненти	
1. Она тили ва адабиёт	9
2. Математика	6
3. Тарих	2
4. Табиёт	1
5. Чет тили I (рус тили)	3
6. Чет тили II	3
7. Мусиқа	1
8. Тасвирий санъат	1
9. Меҳнат	2
10. Жисмоний тарбия	2
ЖАМИ:	30
II. Мактаб (компоненти) ихтиёрига берилган соатлар	
1. Соғломлаштириш дарслари	1
2. Эски ўзбек ёзуви	1
3. Фанларни чуқур ўқитиш, факультатив ва қизиқишига кўра, ижодий камолотини ўстирувчи якка ва гуруҳ машғулотлар	2
4. Амалий меҳнат машғулотлари (кунлар ҳисобида)	6

ТАЯНЧ (ТЎҚҚИЗ ЙИЛЛИК) УМУМТАЪЛИМ МАКТАБИНИНГ ЎТИШ ДАВРИ УЧУН ЎҚУВ РЕЖАСИГА

ЭСЛАТМА

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги «Таълим тўғрисида»ги қонунга мувофиқ Республика бошланғич мактабларининг тўрт йиллик таълимга ўтганлигини инобатга олиб, мажбурий таянч мактабнинг (5—9-синф) ўқув режасини ишлаб чиқди.

1993-94 ўқув йилидан бу ўқув режа асосида 5-синфлардан бошлаб босқичма-босқич (1994-95 йилдан 6-синфлар, 1995-96 йилдан 7-синфлар, 1996-97 йилдан 8-синфлар, 1997-98 йилдан 9-синфлар) ўқитиш амалга оширилди.

Шу йиллар давомида қолган синфларда ўқиш амалдаги ўқув режалари асосида ташкил этилди. (Ўқув режалари илова қилинади).

Бу ўқув режасининг амалдаги ўқув режасидан фарқи шундаки, ўқув фанлари интеграллаштириш ҳисобига уларнинг сони қисқартирилиб, умумий соатлар ҳажми ихчамлаштирилади. Жумладан, тарих фани умумий тарих ва Ўзбекистон халқлари тарихи негизида ташкил қилинади. Ўзбекистон халқлари тарихи 5—9-синфларда ўқитилади. Дин тарихи умумий тарих ҳисобидан ўқитилади. Инсон ва жамият ҳамда давлат ҳуқуқи асослари фанларини уйғунлаштирилиб, жамият, давлат ва ҳуқуқ асослари фани сифатида ўқитиш назарда тутилган. Тарих фани дастуридаги ортиқча такрорий бўлимларни ихчамлаштириш ҳисобига қисқартирилган соатлар 8-синфдан бошлаб жамият, давлат ва ҳуқуқ асослари фанини ўқитишга ажратилади.

Математика фани информатика ва ЭҲТ асослари курси билан бирлаштирилади. Математика фанидаги такрорлашлар қисқартирилиши ҳисобига информатика ва ЭҲТ соатлари (8-синфдан бошлаб) ўқитилади.

Жуғрофия фанини ўқитиш асосан таянч мактаб негизида якунланади.

Физика ва астрономия фанлари бирлаштирилиб, астрономик билимларни ўқитиш юқори синфлардан таянч мактабга ўтказилади.

Кимё фанини таянч мактабида ўқитишга катта эътибор берилиб, органик кимё билимлари асосларини ўрганиш учун қўшимча соат ажратилади.

Таълим рус тилида олиб борилмайдиган умумтаълим мактабларида 1-чет тили (рус тили) ортиқча такрорланишлар бартараф қилиниши ҳисобига қисқартирилди.

Давлат ихтиёридаги мажбурий ўқув фанлари билан бир қаторда, мактаб ихтиёрига бериладиган фанларга эътибор кучайтирилди. Жумладан, мактаб ихтиёридаги соғломлаштириш дарслари, иқтисод асослари, табиатни асраш ва экологик билим асослари, эски ўзбек ёзуви, айрим ўқув фанларини чуқур ўрганиш ва қизиқишига кўра ижодий камолотини ривожлантиришга йўналтирилган якка ҳамда гуруҳ машғулотларини ташкил қилиш, ижтимоий фойдали меҳнат ҳамда факультатив машғулотларга зарур соатлар ажратилган.

Мактаб ихтиёрига берилган соатларни ўтиш Халқ таълими вазирлиги томонидан тавсия этилган ўқув дастурлари, қўлланмалари ҳамда мактаб жамоасининг илмий жамоалар ва олийгоҳлар билан ҳамкорликда яратилган мустақил дастур ва қўлланмалар асосида фойдаланиш ҳуқуқи берилди.

Бу ўқув машғулотларини ўқитиш, энг аввало, юқори малакали мутахассис билан таъминланганлиги, талабга жавоб берадиган ўқув моддий базанинг мавжудлиги ҳамда ўқувчиларнинг хоҳиш-истаклари ва ота-оналарнинг талабларидан келиб чиқиб, мактаб (педагогик) кенгашининг қарори асосида амалга оширилади.

Чет тиллари, информатика ва ЭҲТ асослари, меҳнат, таълими, жисмоний тарбия фанларини гуруҳларга бўлиб ўқитишни, йўл ҳаракати қоидаларини ўрганиш, фуқаро мудофааси ва ёзги амалий меҳнат машғулотлари белгиланган йўриқнома асосида амалга оширилади.

Бошланғич касб-кор таълими ўқувчи ва ота-оналарнинг истагига кўра, зарур шарт-шароитлар яратилишига қараб ўқув режада ажратилган меҳнат таълими ва мактаб ихтиёрига ажратилган соатлар ҳисобига ўқитилади.

«ДЎСТЛИК БОҒИ»ГА АСОС СОЛИНДИ

Тошкент вилояти Қибрай туманидаги Ўктам Усмонов номли 16-ўрта мактабда ўлкашуносликка бағишланган семинар бўлиб ўтди. Вилоят ўқитувчилар малакасини ошириш институти ташаббуси билан ташкил этилган бу анжуман барча туманлардан келган меҳмонларга кўтаринки руҳ бахш этди.

16-мактаб ёш ўлкашунослари томонидан амалга оширилган ибратли ишлар семинар иштирокчиларида, айниқса, чуқур таассурот қолдирди. Қишлоқ тарихига бағишланган стенд ва альбомлар, барча мавзуларга оид кўргазмали қуроллар, қишлоқ ва жамоа хўжалиги ҳудудининг тарихи кўпчиликка маъқул бўлди.

Семинар якунида ушбу тадбир қатнашчилари Байтқўрғон қишлоғида «Дўстлик боғи»га асос солишиб, мевали дарахт кўчатлари ўтқазишди.

Х. ИНОҒОМОВ.

НАВРЎЗ ШОДИЁНАЛАРИ

Дилларга қувонч улашиб Наврўз шодиёналари шаҳар ва қишлоқларда, ўқув даргоҳларию меҳнат дастгоҳларида давом этмоқда. Карнай-сурнай садолари билан бошланган Ҳамза туманидаги Нодира маҳалласида ўтказилган байрам тантаналари ўз «Келин салом»и, бешикка солару алла ва алёрлари билан миллий анъаналаримизга содиқлигимиздан далолат берди. Ҳудуддаги 227-мактаб ўқувчилари мезбонлик қилган тантаналарда 44 маҳалланинг жонкуярлари ҳам қатнашдилар. Шаҳар маҳаллалар қўмитасининг раиси Шукур Темиров таърифлаганидек, Наврўз одамларга қадр-қиммат, меҳру оқибатни келтиряпти. Шоира Нодирабегимнинг 200 йиллиги кунлари ҳам, Наврўз баҳона, йиғилганлар оламига қўшалоқ байрам руҳини олиб киргани ҳам шундадир.

Нодира ОЛЛОНАЗАР қизи.

ЎҚИШ ЎЗБЕК ТИЛИДА ОЛИБ БОРИЛАДИГАН УМУМИЙ ТАЪЛИМ МАКТАБЛАРИНИНГ 1993-94 ЎҚУВ ЙИЛИ УЧУН

ЎҚУВ РЕЖАСИ

(I ТУР, АСОСИЙ)

Ўқитиладиган фанлар	Синфлар бўйича ҳафталик соатлар: уч йил 3	тўрт йиллик 1	2	3	4	5*	6	7	8	9	10	11
Она тили ва адабиёт	9	8	10	10	10		8	6	5	5	5	4
Эски ўзбек ёзуви	1			1	1							
Математика	6	4	5	6	6		6	6	5	5	4/5	4
Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари									1	1	1	2
Ўзбекистон халқлари тарихи							1	1	2/1	1	1/2	1
Умумий тарих							1	1	1	3/2	3	2/3
Давлат ҳуқуқи асослари										1		
Инсон ва жамият												2
Одобнома											1	
Теварак-атроф билан таништириш		1	1									
Табиатшунослик	1			1	1							
Жуғрофия							2	3	2	2	2/1	
Биология							2	2	2	2	1	1/2
Физика								2	2	3	4/3	4
Астрономия												1
Кимё									3	3/2	2	3/2
Чизмачилик								1	1			
1-чет тили (рус тили)	4	0/2	2	4	4		4	4	4	4	3	3
2-чет тили							3	2	2	1	1	1
Тасвирий санъат	1	1	1	1	1		1	1				
Мусиқа	1	1	1	1	1		1	1	1			
Жисмоний тарбия	2	2	2	2	2		2	2	2	2	2	2
Чақириққача ёшларни тайёрлаш											2	2
Меҳнат таълими	1	1	1	1	1		2	2	2	2	2	2
Жами:	26	19	23	27	27		33	34	34,5	34	34	34,5
Мактаб ихтиёрига берилган соатлар	1	1	1	1	1		2	2	4	4	6	6
Амалий меҳнат машғулотлари (кун ҳисобида)							10	10	16	—	20	—

*Эслатма: 5-синфлар ягона таянч ўқув режаси асосида ўқитилади.

ЎҚИШ ЎЗБЕК ТИЛИДА ОЛИБ БОРИЛАДИГАН УМУМИЙ ТАЪЛИМ МАКТАБЛАРИНИНГ 1993-94 ЎҚУВ ЙИЛИ УЧУН

ЎҚУВ РЕЖАСИ

(II ТУР)

Ўқитиладиган фанлар	Синфлар бўйича ҳафталик соатлар: уч йил 3	тўрт йиллик 1	2	3	4	5*	6	7	8	9	10	11
Она тили ва адабиёт	9	8	10	10	10		8	6	5	5	5	4
Эски ўзбек ёзуви	1			1	1							
Математика							6	6	5	5	4/5	4
Математика ва конструкциялаш	6	5	6	6	6							
Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари									1	1	1	2
Ўзбекистон халқлари тарихи							1	1	2/1	1	1/2	1
Умумий тарих							1	1	1	3/2	3	2/3
Давлат ҳуқуқи асослари										1		
Инсон ва жамият												2
Одобнома											1	
Теварак-атроф билан таништириш		1	1									
Табиатшунослик	1			1	1							
Жуғрофия							2	3	2	2	2/1	
Биология							2	2	2	2	1	1/2
Физика ва астрономия								2	2	3	4/3	5
Кимё									3	3/2	2	3/2
Чизмачилик								1	1			
1-чет тили (рус тили)	4	0/2	2	4	4		4	4	4	4	3	3
2-чет тили							3	2	2	1	1	1
Тасвирий санъат ва бадиий меҳнат	2	2	2	2	2							
Тасвирий санъат								1	1			
Мусиқа	1	1	1	1	1		1	1	1			
Жисмоний тарбия	2	3	3	3	2		2	2	2	2	2	2
Чақириққача ёшларни тайёрлаш											2	2
Меҳнат таълими							2	2	2	2	2	2
Жами:	26	21	25	28	27		33	34	34,5	34	34	34,5
Мактаб ихтиёрига берилган соатлар	1		1	1	1		2	2	4	4	6	6
Амалий меҳнат машғулотлари (кун ҳисобида)							10	10	16	—	20	—

*Эслатма: 5-синфлар ягона таянч ўқув режаси асосида ўқитилади.

ЭСЛАТМА

1. 1993-94 ўқув йили учун ўзбек тилида ўқитиладиган умумий ўрта таълим мактаблари ўқув режасининг (I-XII) турлари ўзгарувчандир.

2. Мактаб ихтиёрига берилган соатлар асосий мазмунини якка ва гуруҳ машғулотлар, факультативлар, айрим фанларни чуқур ўзлаштириш ва ихтисос таълими ташкил этади.

Бошланғич синфларнинг ўқув режасидаги якка ва гуруҳ машғулотларни ўтказишга ажратилган соатларни учинчи дарс сифатида қўшимча ҳолатда жисмоний тарбия дарсларида (ҳаракатли ўйинлар), эстетикага оид фанларни, дарсни паст ўзлаштирадиган ҳамда қобилиятли болаларга махсус ўқув режа ва ўқув дастури асосида фойдаланиш учун ажратилиши мумкин.

3. Мактаб (компоненти) ихтиёридаги 5 — 11-синфларга ажратилган соатларни касб таълими, «Одобнома» фани, қизиқишига кўра ижодий камолотини ўстирувчи якка ва гуруҳ машғулотлар, ижтимоий фойдали меҳнат, фанларни чуқур ўқитиш ва факультатив машғулотлар учун ажратиш мумкин.

Мактаб (педагогика) кенгашининг қарорига асосан мактаб ихтиёридаги соатларни шароит бор жойда мактаблараро ишлаб чиқариш комбинатлари ёки таянч мактаблари ҳузуридаги чет (инглиз, турк) тилларни чуқур ўрганиш курсига берилиши мумкин.. Бундай синфлар чет тилини ҳамда бирор фандан ўз қобилияти билан ажралиб турадиган умумтаълим мактабларнинг 10 — 11-синф ўқувчилари ҳисобига очилади. (Ўқувчилар сони 10 — 15 нафаргача бўлиши мумкин).

Чет (инглиз, турк) тилини бундай жадаллаштириб ўрганиш республика Ўқув-методика марказининг тавсиясига асосан ташкил этилади.

4. Мактаб (педагогика) кенгаши томонидан барча синфларда (5-синфдан ташқари) айрим фанлар бўйича соатлар миқдорини 1 — 2 соат, лекин 3 соатдан ошмаган ҳолда ўзгартириши мумкин. Демак, айрим фанлар бўйича соатларни камайтириш ҳисобига бошқа фанлар соатларини ошириш ёки ўқув режасида кўрсатилмаган фанларни киритиш мумкин, бунинг учун етарли шароит бўлиши ва мактаб шу фан бўйича дастур асосида машғулотларни ўтказишга кафолот бериши керак. Лекин ҳар бир синфда жами соатлар ҳажми ўқув режада кўрсатилган миқдордан ошмаслиги лозим.

5. 5—8-синфларда йўл ҳаракати қоидаларини ўрганишга ҳар бир синфга йилига 17 соат ажратилади. Машғулотлар дарсдан ташқари пайтда ўтказилади.

Машғулот олиб борган ўқитувчига иш ҳақи мактаб компоненти учун ажратилган соатлар умумий миқдори ҳисобидан тўланади.

5. а) фуқаро мудофааси машғулотларини ўтказиш:

— 2(3)-синф ўқитувчилари учун иккинчи ярим йилликдан бошлаб ойига икки мартадан олиб борилади (40 минутдан 6 дарс). Машғулот жисмоний тарбия ҳисобига бўлиб, уни жисмоний тарбия ўқитувчиси ўтказади;

— 6-синф ўқувчилари учун иккинчи ярим йилликда, 7-синф ўқувчилари учун биринчи ярим йилликда 8 соатдан мактаб компоненти ҳисобига ўтказилади;

— 2(3), 6, 7-синфлардаги барча машғулотлар мактаб дарс жадвалига киритилади;

б) 2(3), 6 ва 7-синф ўқувчиларининг фуқаро мудофааси бўйича олган кўникмаларини 3(4), 5, 8-синфларда мустаҳкамлаш машғулотлари 15—20 минутдан дарсдан ташқари вақтларда ўтказилади (5—6-машқ);

в) тиббиёт асосларига оид машғулотларни 10, 11-синф қизлари билан мактабнинг тиббиёт ходимлари ёки алоҳида ажратилган тиббиёт ходими, биология ўқитувчилари ҳамда тиббий ҳамшира дастури бўйича билими бўлган кишилар ўтказадилар.

7. Амалий меҳнат машғулотларини ҳисобга олмаганда, ўқув йили муддати 33 ҳафтадан иборат.

Мактабда ўқув машғулотлари 2 сентябрдан бошланади. Ўқув йили мобайнида таътиллар: кузги — 8 кун, қишки — 14 кун, баҳорги — 10 кун қилиб белгиланган.

Бундан ташқари, тўрт йиллик бошланғич мактабнинг 1-синфларида учинчи чорак ўртасида таътил ҳафтаси (22 февралдан 28 февралгача) жорий этилади.

8. Амалий меҳнат машғулотларини ўтказиш тартиби ва муддати маҳаллий шароитларга кўра, мактаб (педагогика) кенгаши томонидан белгиланади.

9. 5—7-синфларда амалий меҳнат машғулотлари кунига 3 соатдан, 8-синфда 4 соатдан, 10-синфда 6 соатдан ўтказилади.

10. 8—11-синф ўқувчиларининг касб таълими ўқувчи ва ота-оналарнинг истагига кўра зарур шарт-шароитлар яратилишига қараб, ўқув режасида ажратилган меҳнат таълими ва мактаб (компоненти) ихтиёрига ажратилган соатлар ҳисобига ўқитилади.

11. Чақириққача йигит ёшларни тайёрлаш учун барча турдаги ўқув юртларида 132 ўқув соати ажратилади.

Фуқаро мудофааси ҳамда тиббиётга оид машғулотлар ўқувчи-қизлар учун 66 соат миқдорида белгиланади.

Фуқаро мудофааси машғулотларининг 27 соати ўғил ва қиз болалар бирга ўрганишса, тиббиётга оид машғулотларининг 8 соати ўғил ва қиз болалар учун алоҳида ажратилган ҳолда ўрганилади.

Умумтаълим мактабларида ва бошқа турдаги мактабларда чақириққача ёшларни тайёрлаш машғулотлари 10 ва 11-синфларда ҳафтасига 2 соатдан ўтказилади.

Мактаб базасида ўқиш тамом бўлиши арафасида йигит-ёшлар учун 3 кунлик дала машғулоти (ўқув машғулотлари соати ҳисобига) ўтказилади.

12. Малакали ўқитувчилар ва зарур биноларга эга бўлган умумтаълим мактабларида меҳнат таълими, жисмоний тарбия, чет тиллари, информатика ва электрон-ҳисоблаш техникаси асослари бўйича машғулотлар ўтказиш чоғида синфларни қуйидаги тартибда икки гуруҳга бўлиб ўқитишга йўл қўйилади:

— агар шаҳар мактабларининг 5 — 11-синфларида ўқувчилар сони 25 ва ундан ортиқ, қишлоқ мактаби синфларида 20 ва ундан ортиқ бўлса, шаҳар ва қишлоқ мактабларининг 10 — 11-синфларида 20 ва ундан ортиқ бўлса, меҳнат машғулотлари ҳамда ихтисослик (тармоқ) дарсларига берилган соатлар (фақат меҳнат бўйича амалий машғулотлар 8 — 9-синфларда 1 соат, 10—11-синфларда 2 соат);

— 10 — 11-синфларда ўқувчилар сони 25 ва ундан ортиқ бўлган тақдирда жисмоний тарбия дарслари (ҳар бир гуруҳда йигит ва қизлар 8 нафардан кам бўлмаса);

— 1—9-синфларда ўқувчилар сони 25 ва ундан ортиқ, 10—11-синфларда ўқувчилар сони 20 ва ундан ортиқ бўлса, чет тиллари дарслари;

— электрон-ҳисоблаш техникаси билан жиҳозланган ўқув хоналарига эга бўлган шаҳар мактабларининг 8 — 11-синфларида ўқувчилар сони 25 ва ундан ортиқ, қишлоқ мактабларида 20 ва ундан ортиқ бўлган тақдирда информатика ва ЭҲТ асослари дарслари.

13. Ўқув режаларининг ҳамма турларида (5 — 11-синфларда) «Ўзбекистон халқлари тарихи» алоҳида фан сифатида ўқитилади.

14. «Ўзбекистон Республикаси табиий географияси» (8-синф), «Ўзбекистон иқтисодий географияси» (9-синф) ўқув режасидаги география фанига ажратилган умумий соатлар ҳисобидан республика Ўқув-методика марказининг тавсияси асосида ўтказилади.

15. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг 1992 йил 14 мартдаги 130-рақамли қарорига асосан 1992-93 ўқув йилидан бошлаб, умумтаълим мактабларининг юқори синфларда (10, 11) мактаб (компоненти) ихтиёрига берилган соатлар ҳисобига «Ҳуқуқшунослик» фани киритилади.

16. Мактаб (компоненти) кенгашининг қарорига асосан умумтаълим мактаблари, мактаб-интернатларида мавжуд синфлар билан биргаликда ихтисос таълими синфлари ҳам очилиши мумкин.

Ихтисос бўйича танлаб олинган ўқув режаси намунавийдир. Мактаб (педагогика) кенгаши томонидан айрим фанларга (фақат ихтисос фанларини сақланган ҳолатда) ўзгартириш киритиш мумкин. Агар иккинчи чет тили фанини ўргатиш учун имконият бўлмаса, бу соатларни биринчи чет тили фанига, ихтисос таълими фанига, бошқа фанларга ёки ижтимоий фойдали ва унумли меҳнатга берилиши мумкин. Лекин ҳар бир синфда соатлар ҳажми ўқув режада кўрсатилган миқдордан ошмаслиги керак.

17. Ўзбек тилида ўқитиладиган умумтаълим мактабларида 1993-94 ўқув йилида ҳам «Эски ўзбек ёзуви» фани ўқитилиши ўқув режа бўйича 3—4-синфларда давом эттирилади.

18. Ўқув режасининг IV турида чет тилларни ўрганишни бошланғич синфлардан бошлаш кўзда тутилади. Буни моддий базаси ва тажриба у ёки бу чет тилидан дастур тайёрлай оладиган тажрибали ўқитувчилар мавжуд бўлган мактабларда амалга ошириш мумкин.

Чет тилини ўрганиш 2-синфдан босқичма-босқич амалга оширилади.

Ўқув режасининг XI тури маълум шароит ва имконият бор умумтаълим мактабларига 5 кунлик ўқув ҳафтасига ўтишни тавсия этади.

19. Ўзбекистон ҳудудида яшовчи қрим-татар, грек, корейс, немис, татар (қозон), уйғур, курд, яҳудий, испан ва бошқа ўз она тилисини ўрганаётган миллатларнинг ўзбек мактабларида ўқиётган ўқувчилари учун IX, X турларидан фойдаланиш мўлжалланди.

Шунингдек, мактаб (педагогика) кенгашининг қарорига асосан (IX—X тур) чет тили ўрганилишига ажратилган соатлардан ўз она тилисини ўрганиш учун фойдаланиш мумкин.

Ўз она тилисини ўрганиш учун дастур ўқитувчилар томонидан тайёрланади ва мактаб метод бирлашмаси тасдиғидан ўтказилади.

Ўқув режасининг (IX—X) турларидаги у ёки бу фанларнинг ўқув режаси бўйича тахминий тавсиянома Қорақалпоғистон Республикаси Ўқув-методика маркази ва вилоят ўқитувчилар малакасини ошириш институтлари томонидан ишлаб чиқилади.

20. Ўқув режасининг III, XII турлари тажриба тариқасида берилмоқда.

Ўқув режасининг III, XII турларини танлаган умумтаълим мактаблари (агар дарс ўтишга шароит яратиб, кафолот берилса) ўқув дастури ва дарсликлари чоп этилгунга қадар РЎММнинг тавсияси асосида ўқитилади.

21. Қардош қозоқ, тожик, қирғиз, туркман тилларида ўқитиладиган умумтаълим мактабларида мактаб (педагогика) кенгашининг қарорига асосан мактаб компоненти ҳисобидан 5(6)-синфдан бошлаб ўзбек тилини ўрганиш тавсия этилади. (Дарслик ва қўлланма яратилгунга қадар ўқитувчи танлаган дастур ва материал асосида ўтиш тавсия этилади).

22. Республика Ўқув-методика марказининг тавсиясига асосан она тили ва адабиёти фанларига ажратилган соатлардан ўзбек тилини ўрганиш учун: 5-синфда — 6 соат —5 соат, 7-синфда — 4 соат, 8-синфда — 3 соат, 9-синфда — 2 соат, 10-синфда — 1 соат, 11-синфда — 1 соат фойдаланиш мумкин.

23. Ўқув режасининг қайси турини танлаб олиш мактаб (педагогика) кенгаши томонидан ҳал қилинади.

24. Бошланғич синфлар тўрт йиллик таълим системасига ўтказилиши муносабати билан ўқув режасидаги уч йиллик бошланғич таълим системасидан биринчи синфга қабул қилиш соатлари тугатилган.

25. Мактаб (педагогика) кенгаши қайси турни танлаб олишидан қатъий назар, бошланғич синф ўқувчилари хоҳлаган турни танлаб ишлашлари мумкин.

26. «Дин тарихи» курси 34 соат миқдорда 9-синфда «Умумий тарих» фанига ажратилган соатлар ҳисобидан ўқитилади.

27. Чақириққача ёшларни тайёрлаш фанидан соатлари камайган турни танлаган мактаблар мактаб ихтиёрига берилган соатлар ҳисобига дастурдаги дарсларни ўтишлари мумкин.

(Ўқув режасининг давоми бор).

БОЛАЛАРНИНГ СЕВИМЛИ АДИБИ

Одатда болалар севимли адибларининг ўзларидан кўра асарларини, қаҳрамонларини яхши билишади. Улар билан истаган пайтларида китоб саҳифалари орқали дийдор кўришишлари, ўзларини ёқтирган қаҳрамон саргузаштларига шерик бўлишлари мумкин. Шунинг учун бўлса керак, таниқли ёзувчининг ўзи билан учрашув ўқувчилар ҳаётида байрамга айланиб кетади.

Пойтахтимизнинг Собир Раҳимов туманидаги 196-мактабда ана шундай тантана — Ўзбекистон халқ ёзувчиси Худойберди Тўхтабоев таваллудининг 60 йиллиги муносабати билан учрашув бўлиб ўтди.

Мактаб педагогик жамоаси аъзолари ёзувчини муборак ёши билан қизғин табриклашди. Ўқувчилар адиб китоблари асосида ўзлари саҳналаштирган кўринишларни намойиш этдилар. Айниқса, Рамзиддин Носиров раҳбарлик қилаётган 8-«Г» синф ўқувчилари А. Эргашев, К. Кўчқорова, Ф. Зокиров, М. Низомова намойиш этган саҳналар кўпчиликка манзур бўлди. Дарвоқе, бўлажак учрашувга ўқувчилар қизғин тайёргарлик кўришди. Ёзувчининг бир-биридан қизиқарли, таъсирчан китобларини, мақолаларини ўқиб ўрганишди. Шунинг учун ҳам бугунги учрашувда ёзувчини турли-туман саволларга кўмиб ташлашди. Яқинда Туркия сафаридан қайтган Худойберди Тўхтабоев турк ўқувчилари ҳаёти, у ердаги мактаб-маориф хусусидаги тассуротларини ҳикоя қилиб берди.

Учрашув сўнгида адиб ўқувчиларга ўз дастхати билан китоблар совға қилди. Учрашув қатнашчилари таниқли ёзувчига узоқ умр тилаб, янги-янги ижодий муваффақиятлар тилаб қолишди.

С. ҲАСАНОВА.
У. Қўшвоқов суратлари.

САНЪАТ КЎРИГИ

Яқинда Олмаота шаҳрида Марказий Осиё мамлакатлари ва Озарбайжон республикаси ёш мусиқа ижрочиларининг торли созлар бўйича халқаро танлови бўлиб ўтди.

Қозоғистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги ташаббуси билан уюштирилган мазкур санъат кўригида ўзбекистонлик ёш мусиқачилар ҳам ўз ижод намуналари билан қатнашиб юқори баҳоларга сазовор бўлишди. Мазкур танловда Маданият ишлари вазирлиги тасарруфида бўлган мусиқа ва санъат билим юртлари, мусиқа ва санъат мактаб-интернатларида билим олаётган санъат шайдолари ўз истеъдодларини ёрқин намойиш этдилар.

Танловда ҳамюртимиз Максим Величкин велончел мусиқа асбобида ижро этган мусиқаси учун биринчи ўринга лойиқ деб топилди. Контрабас мусиқа асбоби бўйича ҳам республикамиздаги махсус мактабда таълим олаётган Юсубхон Сайдалиев биринчи ўринга сазовор бўлди. Скрипка мусиқа асбоби бўйича ижро этилган мусиқаларда Лоблен Черномер иккинчи ўринни олишга муваффақ бўлди.

Шунингдек, Элмира Муракева велончел мусиқа асбобидаги ижроси учун, Дина Фатхуллаева эса скрипкада чалган мусиқаси учун, Ойдин Абдуллаева эса велончелда ижро этган мусиқалари учун халқаро танловнинг махсус дипломларини олишга муваффақ бўлдилар.

Айниқса, В. А. Успенский номидаги махсус мусиқа мактаб-интернатининг ўқувчиси Даниэл Холиқов ҳакамлар ҳайъати томонидан энг иқтидорли мусиқачи сифатида тан олинди.

Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги айни кунларда кўплаб кўрик-танловлар, фестиваллар, санъат байрамлари уюштириб, ёш талантларни халққа танитишдай хайрли ишларни амалга оширмоқдалар. Республикамиз Президенти Ислом Каримовнинг ижодкор ёшларга эътиборни кучайтириш тўғрисидаги кўрсатмалари асосида иқтидорли ёшларни аниқлаш, уларни қўллаб-қувватлаш, маҳоратларини кенг миқёсда намоён этишда яқиндан кўмаклашиш борасида катта ишларни амалга оширмоқдалар.

Яқинда Маданият ишлари вазирлиги тасарруфидаги мусиқа ва санъат ўрта махсус билим юртларининг мусиқа ижрочилиги бўйича анъанавий XII Республика кўрик-танлови бўлиб ўтди. Мазкур танлов республикамизда ҳақиқий санъат байрамига айланиб кетди. Тошкентдаги В. А. Успенский номли махсус мусиқа мактаб-интернатида торли созлар, Самарқанд давлат билим юртида пианиночилар, Қарши давлат санъат билим юртида пуфлама созлар, Андижон давлат санъат билим юртида эса халқ чолғу асбоблари бўйича ўтказилган танловларда кўплаб ёш мусиқачилар ўз маҳоратларини намойиш этиб, томошабинларнинг олқишларига сазовор бўлдилар. Танловларда ўз маҳоратларини намойиш эта олган ёш мусиқачиларга махсус дипломлар, эсдалик совғалари ҳамда қимматбаҳо мукофотлар топширилди.

С. СИРОЖИДДИНОВ.

НОДИРА ТАВАЛЛУДИНИНГ 200 ЙИЛЛИГИ

МОҲЛАРОЙИМ МАҲОРАТИ

Шарқ шеършунослигида, шоирнинг истеъдоди, камолот даражаси, маҳорат миқёсларига баҳо берганда, одатда, унинг девон яратган, яратмаганлигига асосланиб иш тутишган. Чунки шоирлар асарлари миқдори девон тартиб этишга етиб ортган, шеър ёзиш маҳорати, малакаси етилган, бадиий услуби сайқал топган даврдагина девон яратишга журъат этганлар. Бундай етук шоирларни «соҳиби девон» ибораси билан сифатлашган. Моҳларойим Нодира — соҳиби девон шоира эди. Нодиранинг зуллисонайнлик фазилати ҳам унинг бадиий маҳоратидан далолат беради. Икки тил эгаси бўлиш тил билишнигина эмас, балки икки халқ маданиятини ўзлаштирганликни ҳам англатади. Ўз туйғу-кечинмалари, ўй-фикрларини икки тилда бадиий тасвирлаш зуллисонайнлик маҳоратини тақозо этади. Нодира шундай маҳоратли шоира эди ва буни шоиранинг ўз фахрияси тасдиқлайди:

Бўлубдур Нодира мумтози маъни,

Каломи равшану ашъори фаррух.

Чиндан ҳам, Нодира маъни мумтози, сўзи равшан, шеъри нурафшон сўз санъаткори эди.

Нодира — бадиият илмидаги санъатларни мукаммал ўрганган ва шеъриятига табиий татбиқ эта олган шоира. У бадиий усул имкониятларидан фойдаланиб ақлни ҳайратга солувчи манзаралар ижод қилган. Айниқса, муболаға санъатини гўзал маъноларниувратлантиришга сафарбар этган.

Ғамимни шарҳини юз мингидан бирини дедим,

Фалак ани кўтарурда хам айлади қомат.

Шоира қисматига тушган ғам юки шу қадар оғирки, унинг юз мингдан бир улуши изҳор этилганида, фалак кўтаролмай, қадди букилиб қолган экан. Бундай муболаға вужудга келишига осмоннинг эгилган ҳолатдаги кўриниши асос берган. Ердаги оҳнинг кўккача етиб бориши-чи? Бу ҳам муболаға мўъжизаси, албатта.

Оҳим ўқиға қадим камондур,

Бу ўқни нишонидур Сурайё.

Ушбу байт замиридаги ташбеҳ — нақадар хаёлий қудрат маҳсули! Тасаввур қиласизми, шоиранинг оҳлари коинотни ўртайдиган оҳлардир. Бу оҳлар ғам-алам ашёларидан таркиб топган шоира қадди камонидан фалакка отилган оташин ўқлардир. Бу ўқлар Сурайё сайёрасини мўлжалга олади ва бехато уради. Ғам юкларидан эгилган қомат ва изтиробларга тўлган қалбни бундан-да тиниқ, аниқ, гўзал тасвирлаш мумкинми? Ғам юки оғирлигидан алифдек қомат ёйсимон шаклга киради, ёйдек эгилган қад камонидан фалакка ғам ўқлари отилади, оламдан ошган оҳларнинг мингдан бир улушини кўтаролмай фалакнинг қадди камондек эгилади!

Юзинг ойини ҳайратидин эрур бадри тобон қаро доғлиқ,
Қошинг «нун»идин воқиф эрдики,
ожизлик ўлди ҳилола пайдо.

Манзур юзининг мусаффолигидан ҳасадда осмондаги ойнинг бағри доғли. Бошқача айтганда, маъшуқа ҳусни осмондаги ойни-да, доғда қолдирган. Манзурнинг қоши араб имлосидаги «нун» ҳарфидек нозик ва жозиб. Бунчалар назокатдан хабар топган ҳилол — янги ой гўзаллик даъвосига ожиз қолди. Бунда муқояса жуда шартли, албатта. Мақсад чиндан-да бадри тобоннинг кўркамлигини, ҳилолнинг нозиклигини камситиш ёҳуд уларнинг юксаклгини рад этиш эмас. Аксинча, адабий муддао маҳбубани шу сифатлар соҳиби сифатида васф этишдир.

Юқоридаги байтда қошнинг муболағали тасвири мужассам бўлса, эндиги байтларда қошнинг чеҳрадаги жойлашиш ўрнига ишора қилиб пандомуз фикр ифодалаш, қошларнинг ўзаро пайваста ҳаракатини далил келтириб лирик қаҳрамон қисматини асослаш жуда мароқли:

Адаб элни баландиқбол айлар,

Тавозуъдин эрур кўз устида қош...

Бўлур хам икки қошинг бир-бириға,

Қилурлар қатлима пайваста кенгош...

Эгик ҳолатдаги қошнинг кўз устида туриши инсоний одоб, таъзим-тавозе маданияти хосиятини кўрсатишга, ушбу фазилат одамнинг мавқе-мартабаси иқболини юқори кўтариши ҳақидаги фикр ифодасига асос қилиб келтирилган. Бу мумтоз бадиият илмидаги чиройли асослаш — ҳусни таълил санъатининг ёрқин намунасидир. Шунингдек, икки қошнинг бир-бирига бош қўшиб, лирик қаҳрамон қатли тўғрисида маслаҳатлашиши, ҳукм чиқаришдек жонлантирилган манзара ҳам бадиий тасвирдаги санъатпардозлик самарасидир.

Нодира шеъриятида ўзбек аёлининг ички туйғулари, ҳаётий қарашлари, миллий маданияти ва ахлоқ-одоби, дарду ҳасратлари умумлашма ифодасини топган. Унда фақат аёлгагина хос тасвир услуби ҳамда воситаларини кузатиш мумкин.

Бесутун тоғида кўп жон чекмағил, эй Кўҳкан,

Кўкрагимдин жўйи шир ўрниға ўтлуғ ёра оч.

Лирик қаҳрамон Кўҳкан, яъни афсонавий тоғқазар Фарҳодга нидо этмоқдаки, «Сут ариғи очаман, деб Бесутун тоғида кўп жон чекавермагин, яхшиси, сут ариғи чиқариш учун менинг ситамдийда кўксимни чок этақол, шунда қалб ўртанишларимдан сут ариғи эмас, ўтли жароҳат пайдо бўлганини кўрасан!». Бу, аслида, мазмун залвори билан ожиза, заифу нотавон аёлнинг эмас, балки, девонавор, забардаст бир паҳлавоннинг оламни ўртовчи ва ларзага солувчи наърасига монанд! Лекин «кўкракдан сут ариғи очиш» иборасини фақат меҳр сути билан фарзанд ўстирган аёлгина бадиий ифода ўрнида қўллаши мумкин.

Албатта, Нодира шеърларидан Лутфий ёки Машраб маҳоратини талаб этиш ноўрин. Лекин Нодиранинг мазкур байтлари Лутфий ва Машрабнинг қуйидаги байтлари билан ҳамоҳанглик, ҳамдардликда баҳслаша олади. Лутфий ёзади:

Ҳижрон кечаси чархи фалакка етар, эй моҳ,
Оҳи саҳарим, хоҳи инон, хоҳи инонма.

Лутфий ғазалига тазмин боғлаган Машраб сўзини устоздан-да ўздиради:

Ғам шоми фироқингда кабоб этти фалакни
Оҳи саҳарим, хоҳи инон, хоҳи инонма.

Нодира ижодида Турдидек исёнкор шоирлар билан ҳам ҳамовозлик яққол янграйди. Турди «Жойи осойиш эмас, ҳеч кима бу кўҳна равоқ» дея дунё ва дунёпарастликни инкор этса, Нодира:

Жаҳон, эй Нодира, эл мақталидур,
Эмастур жойи осойиш бу маслаҳ,

дея ҳасрат чекади.

Муболағага муқобил санъатлардан бири кичрайтириш бўлиб, унинг Нодира девонида қўлланиш маҳорати ҳам шеърхон идрокини сеҳрлайди:

Белининг борлиғин қилди камарбанди аён,
Оғзи йўқ эрди, ани қилди падидор ҳадис.

Маълумки, Шарқда белнинг ингичкалиги, оғизнинг торлиги ташқи гўзаллик белгиларидандир. Мақсад инсондаги мана шу назокатни тасвирлаш. Нодира ғазалидаги манзурнинг бели кўз илғамас даражада нозик эканки, уни камарбанди, яъни туркона айтганда, белбоғи сездириб қўйибди. Оғиз йўқ даражада пинҳон эмишким, борлиғини сўзлаган сўзлари ошкор этибди.

Нодира шеърларини қуюқ фалсафий фикрлар билан йўғиришга ҳаракат қиларкан, бадииятдаги назмий кўпмаънолиликни юзага чиқарувчи санъатларни ишга солади. Жумладан, тажнис — яъни, бир жинс ё шаклдаги сўзларни бир неча маънони ифодалашга бўйсундириш усулини эркин қўллайди:

Ёр улдурким — сенга ғам кунларида бўлса ёр,
Улки меҳнат кунларида ёр эмасдур, ёр эмас.

Иккинчи мисрада такрорланиб келган «ёр эмас»ларнинг бири замирида «ярамас» — ҳамдард, ҳамнафас эмас маъноси яширинганини англаш қийин эмас.

Бу кўздин, Комила, кўп ёш тўкарсен
Ки, бергай тангри бир ёшингга юз ёш.

Ушбу байтдаги «Комила» ва «ёш» сўзларида шоира тажнис қўллай олган. «Комила» сўзи биринчи навбатда тахаллус маъносини, «ёш» эса кўзёшни англатади. Иккинчидан, «Комила» аслиятда айнан, жорий ёзувда кичик ҳарф билан ажратиб ёзилса, «ком ила» — «умид билан», «мақсад билан» маъноларини ҳам ифодалайди. «Ёш» эса умрнинг йиллик босқичларини ҳам билдиради. Демак, байтдан «Эй Комила, Ҳақнинг дийдори орзуси билан кўп кўзёш тўкасан, илоҳи ниятингга етгин, Тангри бир томчи кўзёшинг эвазига юз йил умр қўшиб берсин», деган мазмун англашилади.

Нодира илоҳий ҳусн тасвирида қўллаган тасвирий воситалар, бадиий далил ва ашёлар ҳаётий, табиий асосга эга:

Шоиралар шеъриятида нафақат туйғу-кечинмалар ифодаси, балки бадиий рамзу тимсоллар тизимида ҳам аёлларгагина хосликни кўриш мумкин. Масалан, Нодира ғазалларида «машшота» ва «шона» тимсоллари кўп учрайди. Улар аёл турмуш маданиятига хос бўлиб, «машшота» — қиз ва келинларнинг сочларини тараб, оро берувчи, безантирувчи, пардозчи: «шона» — тароқ демакдир.

Ул зулфи диловезини ишколини очмай,
Беҳуда надин тил тузатиб шона қилур баҳс.

«Илоҳий маҳбуб сочининг ҳар бир жингалак ҳалқаларига маҳкам ўрнашган (осилган, ўлжа тушган, асир бўлган) ошиқ кўнгиллар ишкалини (чигал қисматини ечмай, озод этмай) бартараф этолмай туриб, тароқ нима учун «тил тузатиб» баҳс этиб юрибди?». Мана, тароқ тимсоли қандай фикр ифодасига имкон берган. Бошқа бир ғазалда тароқнинг мушкулкушолик хусусияти эътироф этилиб, машшотага «дашном» берилади:

Сирри зулфи гириҳин очмоқ эмасдур осон,
Бесабаб айлама, машшота, бугун шонага баҳс.

Шоира рамзий талқинича, манзур сочи тугунларини очмоқ мушкул, унинг кушойишкори фақат тароқ, машшота пардозга ҳар қанча уста бўлмасин, бу борада тароқ билан баҳслари беҳуда. Соч тугунларини тароқ тарқатиши Нодира назмийлаштирган ҳаётий ашёдир.

Ул зулфи табдор ҳавосида дам-бадам
Машшота иштиёқи била шона қилур рақс.

Нодира нигоҳича, маҳоратли машшота қўлидаги тароқ рақсга тушади. Манзара жонли ва ҳаётий: маҳбубанинг бурама сочлари пардозчининг иштиёқли ҳаракатларидан ҳаволаниб силкинади. Силкинишлар суръатида ҳаракатланиб, тароқ ҳам рақсга тушади.

Мумтоз назмимиз бадииятида сарв ва шамшод дарахтлари гўзал қадду қомат тимсолига айланиб кетган. Аммо, Нодира назмида улар рақобатга киришади:

Ул сарвки, бордур ани мавзун қади озод,
Машшота учун шона чекар зулфига шамшод.

Сарвнинг озод, тик, тўғри қаддига асир бўлган шамшод машшота ўрнида унинг сочларига тароқ уради. Сарв гўзал инсон тимсоли эканлигидан келиб чиқсак, Нодира тароқ шамшод дарахтидан ясалишини ҳам назарда тутганини тушунамиз.

Шоиралар шеъриятининг шоирлар назмидан фарқи, ўзгача хосияти ихлосмандларни жуда қизиқтирадиган муаммо. Ушбу муаммо калити бадиий маҳоратни тадқиқ этиш йўли билан қўлга киритилади. Дастлабки уринишданоқ маълум бўлаётирки, Нодира етук маҳорат соҳибаси ва унинг назмида аёлларга хос фикр-мушоҳада услуби, рамзу тимсоллар тизими мужассам экан.

Нусратулло ЖУМАХЎЖА,
Ўзбекистон Фанлар академияси Алишер Навоий номидаги Адабиёт институтининг катта илмий ходими, филология фанлари номзоди.

ШОИР ВАТАННИ, ВАТАН ЭСА ШОИРНИ УЛУҒЛАЙДИ

Ҳар бир ижодкорнинг адабиётдаги ўзига хос ўрнини белгилайдиган минглаб нуқталар бўлади. Шу нуқталардан бири унинг ўзи туғилиб ўсган масканга боғлиқлиги, юртга нисбатан меҳр-муҳаббатининг асарларидаги ифодасидир. Шу маънода Омон Матжон ижоди ҳақида сўз борганда, шоир Матназар Абдулҳакимнинг у ҳақдаги фикри эсга тушади: «Омон Матжон ижодининг хоразмликлар учун, Хоразм адабий муҳити учун алоҳида аҳамияти бор. Ҳар бир улкан шоир шеърият осмонига ўз Ватанидан парвоз қилибгина қолмасдан, бу осмонга Ватанини ҳам парвоз қилдиради!»..

Ҳақ гап! Омон Матжон шеърият осмонига ўзи билан бирга юртини ҳам парвоз қилдира олган шоир. Шунинг учун ҳам унинг 50 ёшлик тўйи воҳадан бошланиб, юртдошларининг баҳор байрамлари тантаналарига қўшилиб кетгани бежиз эмас.

Шоирнинг тўйи 31 март куни Огаҳий номидаги вилоят театри биносида шеърият ва қўшиқ кечаси билан бошланди. Кечани Омон Матжон юбилейини ўтказиш комиссиясининг раиси, Ўзбекистон халқ шоири Абдулла Орипов кириш сўзи билан очди ва бошқариб борди.

— Омон Матжон билан адабиётга 60-йилларда олдинма-кейин кириб келганмиз, — деди у. — Эндиликда у ўзининг 30 йилдан ошиқ ижодий меҳнати давомида ўнлаб юксак савиядаги асарлари, китоблари билан адабиётимизни бойитди. Айни пайтда, у ижтимоий фаолияти билан халқ орасида танилди. Шоирга берилган унвонлар ва мукофотлар ана шундан дарак беради. Эндиликда, унга адабиётдаги ҳалол хизматлари учун юксак унвон берилди — халқ шоири бўлди. Бу ҳурматли Президентимизнинг, халқимизнинг катта эҳтиромидир. Мен шоир дўстимни шу қутлуғ аснода кўнглимда туғилган тўрт мисра шеър билан қутлагим келди:

Дунёнинг тўртала томони бордир,
Инсоннинг яхши-ёмони бордир.
Фахр этса арзийди Ўзбекистоним,
Аллома шоири Омони бордир.

Тўй оқшомида шоирни вилоят ҳокими Маркс Жуманиёзов хоразмликлар номидан қутлади. О. Матжоннинг Хоразмда боғлар барпо этиш, кутубхоналар ташкил қилиш, маданият даргоҳларига яқиндан ёрдам беришдек ишларнинг бошида турганлигини таъкидлади. Ҳоким шоир шеърларидан намуналарни ёддан ўқиб берганида залли гулдурос қарсаклар тутди.

— Биз Хоразмни шу пайтгача алломалар, санъаткорлар, шоирлар юрти сифатида яхши билардик. Ҳақиқатан, бу юртда ҳар бир одам аллома, шоир, санъаткор экан. Буни ушбу тўй анжумани ҳам исботлаб турибди. Ҳокимидан тортиб деҳқонигача шоир бўлган юртда устивор, ҳаммага маъқул шоир бўлмоқ қийин. Омон Матжон эса бу элда нафақат ҳаммага маъқул шоир бўлди, балки воҳадан чиққан биринчи халқ шоири бўлди, — деди сўзга чиққан Ўзбекистон халқ ёзувчиси Саид Аҳмад. — Шунинг учун унинг тўйи адабиётнинг, халқнинг тўйидир.

Шундан кейин Хоразм давлат дорилфунуни профессори, филология фанлари доктори Ҳамдам Абдуллаев шоир ижоди хусусида маъруза қилди. Юбилярни ёзувчи Ўткир Ҳошимов, санъаткор Ёқуб Аҳмедов, шоирлар Комил Аваз, Эркин Мадраҳимов, «Туркистон» рўзномаси муҳаррири Жаббор Раззоқов, ХДП Хоразм вилоят қўмитасининг биринчи котиби Ғайрат Машарипов, Урганч шаҳар ҳокими Рустам Султонов, Гурлан ва Янгибозор туманлари ҳокимлари Амин Вафоев, Марат Юсупов, «Боғолон» жамоа хўжалиги раиси Ваис Оллоберганов ва бошқалар қутладилар. Бундан сўнг қутловларни санъаткорлар давом эттирдилар. Раҳматжон Қурбонов ва Аҳмаджон Шукуров раҳбарлигидаги «Лазги» ҳамда «Зарафшон» ансамбллари артистлари, хонанда Каримбой Раҳмонов, вилоят театри санъаткорлари шоир шеърлари билан айтиладиган қўшиқлардан куйладилар.

Кечада шоир йиғилганларга миннатдорчилик билдириб, янги шеърларидан ўқиб берди.

Эртаси кун тантаналар шоир туғилиб ўсган Боғолон қишлоғида давом этди. Меҳмонлар қишлоқда Омон Матжон ҳамкорлигида бунёд этилган «Ёшлик» ва «Боғолон» боғларида бўлдилар, кўчатлар ўтқаздилар. Жамоа хўжалигида ташкил этилган шоир кутубхонасини бориб кўрдилар. Мушоира, суҳбат, қўшиқ бир пиёла чой устида давом этди.

Омон Матжон ижодига бағишланган учрашувлар вилоятнинг бошқа туманларида ҳам бўлиб ўтди. Айни пайтда шоир тўйи вилоят матбуотида кенг ёритилди. «Хоразм ҳақиқати» газетаси ўзининг қўш саҳифасини шоирнинг ярим асрлик тўйига бағишлади. Вилоят радиоси ва телевидениеси эшиттиришлар, суҳбатлар уюштирди.

Шоир қатраларидан бирида «Хоразмда тоғлар йўқ эмас, бор. Улар воҳани тонгда қуёш нуридан тўсиб қўймаслик учун одамлар қиёфасида яшашади!

— Хоразмий, Беруний, Паҳлавон Маҳмуд, Огаҳий, Ҳожихон...» деб ёзган эди. Бугун ярим асрлик тўйини нишонлаган шоир ўзининг буюк салафлари қаторидан жой олган бўлса, не ажаб!

Шоир тўйи Хоразмда бошланди, энди у бошқа жойларда ҳам давом этади.

Қ. МАТЕҚУБОВ.

Ҳамкасбларимиз ҳаётидан

ВАТАНГА ЭҲТИРОМ

«Ўзбекистон — Ватаним менинг». 75 йиллик тўйига қизғин ҳозирлик кўраётган «Ўзбекистон овози» газетасининг 21 апрелдаги сони ана шу шиор остида чиқди.

Газета Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг «Ўзбекистон диёрига, ўз Ватанига меҳр-муҳаббат, меҳнатсеварлик, билимга, устозларга, маърифатпарварларга нисбатан алоҳида ҳурмат-эҳтиром — Ўзбекистон аҳолисига хос фазилатлардир», деган она тупроқ ва унинг заҳматкаш халқига нисбатан эҳтиромга тўлиқ фикрларини бошсўз қилиб келтирган. Шу билан бирга газета Ватан мавзуси, Ўзбекистон истиқлоли ёшу қари, каттаю кичикни боғлаб турган муқаддас тушунча эканлигини алоҳида таъкидлайди.

Ана шу мавзу жумҳуриятимизнинг турли жойларида яшаётган мактаб ўқувчиларининг «Мамлакат Президентига мактублар» рукни остида чоп этилган самимий, келажакка ёруғ назар билан битилган хатларида ҳам ёрқин акс этган.

Ички қўш саҳифада эълон қилинган ранг-баранг мақолаларда эса Ватанга муҳаббат туйғуси турмушнинг ўзидан олинган, кундалик, ҳаётий мисолларда, турли йилларни акс эттирган суратларда ифодаланган. «Маҳалла — Ватан ичра Ватан» рукни остида берилган сурат-лавҳалар «Ватан остонадан бошланади», деган халқ ҳикматини ёдга солади.

Ватан ҳақида шеър битмаган шоир йўқ, шеърда тараннум этилмаган Ватан йўқ. Аммо Ватанга чин муҳаббат туйғуси оддий ўзбек боласининг қалбига ҳам шеър завқини, фахр ва ғурур туйғусини солади. Газета ўзининг тўртинчи саҳифасини мамлакатимизнинг турли вилоятларида яшаб ижод қилаётган, номлари ҳали кўпчиликка унчалик маълум бўлмаган қаламкашлар ижодига бағишлаган. «Ўзбекистон овози»нинг мазкур сони шу жиҳати билан эътиборга сазоворки, унда Ватан тушунчаси ҳаётий мазмун касб қилган, мустақил Ўзбекистон дарду ташвишлари билан яшаётган бугунги кун одамларининг юрак тафти, қалб ҳарорати, орзу интилишлари ифода этилган.